

URKUJENSOITON OPETUKSEN EDELLYTYKSET KANKAANPÄÄN MUSIIKKIOPISTOSSA

Anna-Mari Yrjänä

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Toukokuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Yrjänä, Anna-Mari
Urkujensoiton opetuksen edellytykset Kankaanpään Musiikkiopistossa

Ohjaaja: KT yliopettaja Kaarina Ranne

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 21 sivua
Toukokuu 2012

Musiikkiopiston opettajana lähdin tutkimaan ja pohtimaan urkujensoiton opetuksen edellytyksiä nykyisessä työpaikassani Kankaanpään musiikkiopistossa.

Pohdin aihetta oman kokemukseni ja ammatillisten opettajaopintojen antaman pedagogisen ajattelun valossa. Pohdinnan tuloksena syntyi ajatus aloittaa urkujensoiton opetus syksyllä 2012. Omille pohdinnoilleni sain tukea rehtori Anna Majorilta. Lisäksi Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton, kirkkohallituksen ja Sibelius-Akatemian käynnistämä Urku auki -projekti toimi pyrkimysteni innoittajana.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KANKAANPÄÄN MUSIIKKIOPISTO.....	6
3 MUSIIKIN OPISKELU MUSIIKKIOPISTOISSA.....	8
4 URUT – SOITINTEN KUNINGATAR.....	13
5 URKUJENSOITON OPETUS SUOMESSA.....	14
6 URKU AUKII!.....	17
7 URKUJENSOITTO UUDEKSI OPETUSAINEEKSI.....	18
8 YHTEENVETO.....	20
LÄHTEET.....	21

1 JOHDANTO

Musiikkiopistoissa voi opiskella musiikkia laajan tai yleisen oppimäärän mukaan. Opetuksen tavoitteena on luoda edellytyksiä musiikin elinikäiselle harrastamiselle sekä edistää musiikinopiskelijoiden luovuutta ja sosiaalisia taitoja.

Musiikinopiston opettajalta vaaditaan monenlaisia taitoja. Hänen tulee olla paitsi oman instrumenttinsa taitaja, myös pedagogisilta taidoiltaan ja tiedoiltaan monipuolinen ja valveutunut. Hänen tulee kohdata jokainen oppilaansa erilaisena persoonana ja suhteuttaa pedagogiikkansa oppilaan ikään ja taipumuksiin. Musiikkiopiston opettajalta edellytetään monipuolisia sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.

Uruilla on pitkä historia: varhaisimmat soittimet on rakennettu jo yli 2000 vuotta sitten. Suomeen urut tulivat 1500-luvulla. Soittimien lisääntyessä myös urkujensoittotaitoisten muusikoiden määrä lisääntyi. Aluksi urkujensoittoa opiskeltiin paikallisten kanttorien johdolla sekä kirkkomusiikkiopistoissa. Vähitellen urkujensoittoa on voitu opiskella myös musiikkiopistoissa. Opetus ei ole kuitenkaan ollut erityisen järjestelmällistä tai tiivistä.

Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton, Kirkkohallituksen ja Sibelius-Akatemian yhteishanke Urku auki! pyrkii parantamaan urkujensoiton mahdollisuuksia musiikkioppilaitoksissa. Myös Kankaanpään Musiikkiopistossa on tartuttu tähän. Kankaanpäässä on opiskeltu urkujensoittoa 1960-1980-luvuilla, mutta sen jälkeen opetuksessa on ollut tauko.

Tämän kehittämishanke tähtää siihen, että urkujensoitosta tulee uusi opetusaine Kankaanpään Musiikkiopistoon syksyllä 2012. Tällä hetkellä musiikkiopistossa saa opetusta seuraavissa instrumenteissa: piano, harmonikka, klassinen kitara, sähkökitara, sähköbasso, viulu, alttoviulu, sello, kontrabasso, klassinen laulu, kevyen musiikin laulu, musiikin teoria, klarinetti, saksofoni, käyrätorvi, trumpetti, baritonitorvi, alttotorvi, tuuba, pasuuna, huilu, tanssi, musiikkileikkikoulu, bändisoitto, orkesterisoitto, kamarimusiikki ja kuorolaulu.

Olen suorittanut urkujensoiton opettajan pätevyyden Sibelius-Akatemiassa, joten rehtori kääntyi minun puoleeni asiassa. Kehittämishankkeessani käsittelen opettamista ja opiskelua musiikkiopistoissa sekä sitä, miten ja miksi urkujensoitosta tulee uusi oppiaine Kankaanpään Musiikkiopistoon.

2 KANKAANPÄÄN MUSIIKKIOPISTO

Kankaanpään musiikkiopisto on vuonna 1965 perustettu kunnallinen oppilaitos, jossa opetusministeriön luvalla annetaan taiteen perusopetusta musiikissa ja tanssissa laajan oppimäärän mukaan. Taiteen perusopetus on tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää, ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Kankaanpään musiikkiopistossa annetaan opetusta klassisessa ja pop-jazz musiikissa niin alle kouluikäisille, koululaisille kuin aikuisillekin. Kankaanpäässä on mahdollisuus opiskella myös musiikkipainotteisella luokalla. Musiikkiopiston toiminta-alueeseen kuuluvat Kankaanpään lisäksi Honkajoki, Jämijärvi, Karvia, Lavia, Merikarvia, Pomarkku ja Siikainen. (<http://www.kankaanpaa.fi/sivistyskeskus/html/fi/musiikkiopisto/html.>)

Kun Kankaanpään Musiikkiopisto aloitti toimintansa syksyllä 1965, oppilaita oli 50 ja opettajia viisi. Opetusaineita olivat piano, viulu, kitara, klarinetti ja trumpetti. Lisäksi opiskeltiin ryhmätunneilla musiikin teoriaa ja äänenmuodostusta. Samana vuonna perustettiin myös Kankaanpään Taidekoulu. Musiikkiopistoa ylläpiti aluksi Kankaanpään Musiikkilyhdistys, ja rehtorina toimi alusta 1980-luvulle saakka opetusneuvos Liisa Mattila-Oukari. Hänen jälkeensä rehtoreina jatkoivat Kimmo Hakala, Jaakko Vanonen ja Juhani Numminen. Kankaanpään musiikkiopisto siirtyi Kankaanpään kaupungin omistukseen vuonna 1991. (Piippo-Fair 2005, 13, 15, 78.)

Musiikkiopistolla ei ollut aluksi omia toimitiloja, vaan opettajat opettivat oppilaita kodeissaan sekä yhteislyseon tiloissa. Toiminnan laajentuessa opetusta siirrettiin aluksi Pohjois-Satakunnan sairaalan erilliseen rakennukseen. Vuonna 1972 musiikkiopisto siirtyi entiseen lääkäritaloon, jossa se toimi aina vuoteen 2001, jolloin nykyiset toimitilat saatiin käytiin saneerauksen jälkeen. (Piippo-Fair 2005, 58-60.)

Vuonna 2011 Kankaanpään musiikkiopistossa oli oppilaita 332 ja opettajia 18. Rehtorina toimii Anna Major. 22.12.2011 päivätyssä strategiassaan

musiikkiopisto ilmoittaa noudattavansa seuraavia arvoja: laatu, luovuus, monipuolisuus, musiikillinen sivistys, kannustus, kunnioitus, kasvatus ja alueellisuus. Toiminnassa pyritään kannustamaan luovaan, monipuoliseen ja tavoitteelliseen opetukseen ja oppimiseen. Musiikkiopistossa pyritään takaamaan oppilaille yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä kunnioittavaa musiikillista sivistys- ja kasvatustyötä. Länsimaisen taidemusiikin ohella oppilaitoksessa opetetaan rytmimusiikkia ja kansanmusiikkia. (Kankaanpään musiikkiopiston strategia 2012-2020.)

3 MUSIIKIN OPISKELU MUSIIKKIOPISTOISSA

Opetushallitus on 6.8.2002 määritellyt Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa puitteet musiikin opiskelulle musiikkioppilaitoksissa. Perusopetusta annetaan joko laajan tai yleisen oppimäärän mukaan. Molempien oppimäärien tavoitteena on luoda edellytyksiä musiikin elinikäiselle harrastamiselle sekä edistää musiikinopiskelijoiden luovuutta ja sosiaalisia taitoja. (www.edu.fi/taiteen_perusopetus.)

3.1 Laajan oppimäärän mukainen musiikin perusopetus

Laajan oppimäärän mukainen musiikin perusopetus, jota antaa yleensä musiikkioppilaitokset, ohjaa oppilaita keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä antaa valmiuksia mahdollisiin ammattiopintoihin. Yleisen oppimäärän opinnoissa tavoitteet muodostuvat oppilaan henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta. Tärkeää on myös yhdessä opiskelu ja oppiminen. (www.edu.fi) Yleisen oppimäärän mukaan musiikkia voi opiskella esimerkiksi kansalaisopistoissa. Oppilaitokset laativat kuitenkin omat opetussuunnitelmansa Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan.

Esittelen tässä kehityshankkeessa tarkemmin laajan oppimäärän mukaista musiikin perusopetusta, koska se on yleisesti käytössä musiikkioppilaitoksissa, mm. Kankaanpään Musiikkiopistossa.

Laajan oppimäärän mukainen musiikin opetus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on aktiivinen ja tavoitteellinen prosessi, johon yksilöllisten ominaisuuksien ja motivaation lisäksi vaikuttaa opiskeluympäristö. Opetuksessa huomioidaan lisäksi se, että oppilas valikoi informaatiota aiemman tietorakenteensa perustalle ja jäsentää sitä aikaisempien tietojensa ja taitojensa pohjalta. Musiikin oppiminen on vuorovaikutuksellista ja tilannesidonnaista toimintaa, joten se liittyy vahvasti sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin. (Opetushallitus 2002.)

Opetuksessa on tärkeää lisäksi huomioida se, että oppiminen on seurausta

oppilaan omasta, aktiivisesta toiminnasta. Opettajan keskeinen merkitys onkin mahdollistaa erilaisten oppilaiden edistymistä. Opettajan tulee myös ohjata oppilasta reflektointiin, eli oppilaan tulee oppia tarkkailemaan omaa opiskeluaan ja tiedostamaan omat vahvuutensa ja heikkoutensa. (Opetushallitus 2002.)

Opiskeluympäristön tulee olla avoin ja rohkaista oppilasta myönteisellä tavalla. Sen tulee kehittää oppilaan aktiivisuutta, luovuutta, yhteistyötaitoja, pitkäjänteisyyttä ja itsenäistä ajattelua. Pitkäjänteisen työskentelyn kautta saavutetut onnistumiskokemukset kasvattavat oppilaan itseluottamusta. (Opetushallitus 2002.)

Laajan oppimäärän mukainen musiikin opetus (perus- ja musiikkiopistotaso) on tarkoitettu kouluikäisille lapsille ja nuorille. Opetus rakentuu instrumenttitaidoista, yhteismusisoinnista sekä musiikin perusteista. Myös musiikin kuuntelukasvatus sekä esiintymiskoulutus sisältyvät opintoihin. Varhaisiän musiikkikasvatus sekä aikuisten opetus suunnitellaan ja vahvistetaan oppilaitoksen omissa opetussuunnitelmissa. Mikäli oppilas ei sairauden tai vamman tai vastaavan syyn takia pysty opiskelemaan oppilaitoksen oman opetussuunnitelman mukaisesti, hänelle voidaan laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. (Opetushallitus 2002.)

3.2 Opettajan rooli musiikkiopisto-opetuksessa

Tutkimukset ovat osoittaneet, että opettajalla on keskeinen rooli siinä, millaiseksi soitonopiskelu musiikkioppilaitoksissa muodostuu. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on hyvin intensiivistä, koska opetus on yksilöopetusta: opettaja ja oppilas ovat oppitunneilla pääosin kahdestaan. Soitonopettajan ja oppilaan suhde saattaa olla hyvinkin ainutlaatuinen, koska se on jokaviikkoinen, kahdenkeskinen ja usein myös vuosia jatkuva ihmissuhde. Harvoin lapsella on sellaista tilannetta, jossa kodin ulkopuolinen aikuinen on ainoastaan häntä varten ja hänestä kiinnostunut kokonaisen tunnin joka viikko. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä merkittävämpi samaistumisen ja esikuvan kohde aikuinen hänelle on. Kyse on toki myös opettajan vastuusta ja vallasta. (Junttu 2011, 89-90.)

Oman elämäni merkittävimpiin ihmisiin voin ilman muuta liittää pitkäaikaiset soiton- tai laulunopettajat. Heidän esimerkkinsä ovat läsnä työssäni ja elämässäni edelleen joka päivä. Kyse ei ole vain soittamisesta, vaan koko suhteestani musiikkiin tai monenlaisiin elämäntaitoihin tai -arvoihin. Toki tielleni on tullut myös niitä ns. pedagogeja, joiden esimerkki on päinvastainen: näin en ainakaan minä koskaan sano tai tee oppilaalleni.

Koska soitonopetus tapahtuu edelleen pääosin mestari-kisälli -periaatteella, jossa mallintamisella on tärkeä osa, usein ajatellaankin, että hyvä soittaja on automaattisesti myös hyvä opettaja. Tämä ei välttämättä pidä paikkaansa musiikissa tai millään muullakaan alalla.

Opettaminen musiikkioppilaitoksissa vaatii monenlaisia tietoja ja taitoja. Substanssiosaamisen ohella tarvitaan pedagogista tietoa. Pelkkä tietämyskään ei riitä, sillä opettajan tulee luoda oppitunneille luotettava, lämmin ja rohkaiseva tunneilmapiiri. Opettaja opettaa koko persoonallisuudellaan, jonka vuoksi hyvät ihmissuhdetaidot, erityisesti sosiaaliset vuorovaikutustaidot, ovat erittäin merkittäviä koko oppimisprosessin kannalta. (Junttu 2010, 91, 98.) Eräs laulupedagogi sanoi tämän asian joskus minulle osuvasti niin, että oppilas ei opi, jos hän pelkää. Mitä nuoremasta oppilaasta on kyse, sen suurempi merkitys on opettajan persoonallisuudella. Isompia oppilaita opettaessa opettajan persoonallisuuden merkitys vähenee ja ammatillinen osaaminen saa enemmän sijaa. (Junttu 2010, 91, 98.)

Koska kaikki oppilaat ovat erilaisia, heidän musiikilliset, motoriset ja ikään liittyvät valmiutensa ovat erilaisia. Opettajan pitäisi pystyä havaitsemaan ja tunnistamaan oppilaittensa persoonalliset piirteet ja suhteuttaa oma pedagogiikkansa jokaisen oppilaan mukaan. Opettajan tulisi olla myös hyvä tietämys lapsen kehitysvaiheista. Perinteisen opettajälhtöisen pedagogiikan sijaan on nykyään noussut esiin oppilaslähtöinen pedagogiikka, jossa opetustilanne nähdään enemmänkin kollegiaalisena ja dialogisena tapahtumana. (Junttu 2010, 84, 91, 100.)

Instrumenttiopetuksessa opitaan paljon taitoja, mutta siihen liittyy olennaisesti myös musiikkiin liittyvät emotiot. Taitojen oppimisen tärkein osuus tapahtuu

kuitenkin oppilaan omaehtoisen harjoittelun kautta. Soitonopettajan tulee paitsi opettaa erilaisia taitoja, myös opettaa harjoittelua eli niin sanottuja metakognitiivisia taitoja: taitoja, joissa oppilas oppii itse säätlemään omaa oppimis- ja ajattelutoimintaansa. Metakognitiiviset taidot ovat oikeastaan oppimaan oppimisen taitoja. (Junttu 2010, 95.) Myös harjoittelun opettamisessa opettajalta vaaditaan pedagogista tietoa ja taitoa. Pieniä lapsia ohjeistetaan eri tavalla kuin teinejä. Toiset lapset ja nuoret osaavat luonnostaan harjoitella itsekseen, toisille asia pitää selittää juurta jaksain. Apuna voi käyttää esimerkiksi harjoittelupäiväkirjoja, valmiita harjoitteluohjeita tai tutkinnon tai esiintymisen lähestyessä oppilas voi käydä vaikkapa opettajan johdolla harjoittelemassa. Opinnoissaan menestyvät soitonopiskelijat oppivat ja tottuvat reflektointiin jo pienestä pitäen.

3.3 Sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys soiton oppimisessa

Vaikka opettajan vaikutus soittotaitojen oppimisessa on merkittävää, tärkeää on myös muiden sosiaalisten suhteiden vaikutus. Tutkimusten mukaan lapset oppivat paljon myös toisiltaan eli samanikäisiltä tovereiltaan. Oppimista tapahtuu myös muualla kuin varsinaisilla oppitunneilla. Ryhmätunnit ja konsertit, eli tilanteet, joissa kuulee muiden soittoa, nostavat motivaatiota innostamalla tai minäkin haluan osata -asenteella. Konsertit tai levyjen kuuntelu auttaa myös niitä oppilaita, joiden on vaikea omaksua musiikkia nuottien kautta. (Junttu 2010, 94, 110.) Soittamista pidetään varsin yksinäisenä harrastuksena, mutta itse näen sen hyvinkin sosiaalisena harrastuksena. Omat lapseni soittavat useammassa kokoonpanossa, ja ainakin heidän kohdallaan motivaatiota ruokkii juuri soittamisen sosiaalinen aspekti. Toisen lapsen kohdalla soittoinnostus lähti nimenomaan viuluopettajan ryhmätunneista.

Peruslähtökohta soiton oppimiselle on soittajan oma kiinnostus ja innostus musiikkiin. Jos motivaatio on pelkästään ulkoinen, esimerkiksi vanhempien kautta tuleva, ei harrastus kannu hedelmää. (Junttu 2010, 97.) Konsertit, esiintymiset ja tutkinnot saattavat joillekin olla pelkkiä ulkoisia motiiveita, mutta itse pidän niitä kyllä varsin hyvinä oppimistilanteina. Kokemukseni mukaan isoja edistysaskeleita otetaan juuri tasosuoritusta valmistellessa.

Musiikkiopisto on mielestäni sosiaalisena ympäristönä musiikin opiskelussa mitä mainioin. Harrastuksen kautta tutustuu samanhenkisiin ihmisiin. Itselläni monet aikuisiän ystävyysuhteet on solmittu jo lapsuudessa ja nuoruudessa musiikkiopistokavereiden kanssa. Samanlaisia verkostoja näyttävät omat lapsenikin jo siellä luovan.

4 URUT – SOITINTEN KUNINGATAR

Uruilla on hyvin pitkä historia. Soittimen syntymävuodeksi on ajateltu vuotta 246eKr, jolloin keksijä Ktesibios rakensi vesiurut antiikin ajan Aleksandriassa. Urkuja käytettiin aluksissa sirkuksissa, hoveissa ja areenoilla. Kirkoissa urkuja on soitettu noin 1000 vuoden ajan. (Haapasalo 2005, 96.)

Urut on kooltaan suurin kaikista soittimista. Siksi sitä kutsutaankin usein soitinten kuningattareksi. Urut ovat kosketinsoitin, jossa äänen synty tapa on kuitenkin samankaltainen kuin puhallinsoittimissa. Urkuja soitetaan koskettimistoilta. Käsillä soitettavia koskettimistoja, joita voi olla useita, kutsutaan sormioiksi. Jaloilla soitetaan jalkiota. Ääni syntyy, kun ilma virtaa pilleissä. (Haapasalo 2005, 96, 100.)

Urut tulivat Suomeen Turun kautta. Varhaisimmat kirjalliset maininnat uruista ovat 1500-luvulta. Vanhin säilynyt suomalainen urkusoitin on Nauvon positiivi 1600-luvulta. Sitä säilytetään nykyään Kansallismuseossa. Sodat ja tulipalot hävittivät myös kirkkoja ja urkuja. 1700-luvun lopulla urkuja alettiin rakentaa enemmän. Myös urkureiden määrä lisääntyi. Suomalainen urkukulttuuri vakiintui vasta 1800-luvulla. (Haapasalo 2005, 106-107.)

Kun urkujen käyttö jumalanpalvelussoittimena vakiintui, urkuja rakennettiin ympäri Suomea siten, että v. 2005 maassamme oli 1400 urut, joissa seurakuntien omistuksessa 1100 soitinta. Viimeisenä seurakuntana Utsjoki sai pääkirkkoonsa urut v. 1992. (Haapasalo 2005, 111.)

5 URKUJENSOITON OPETUS SUOMESSA

Turkuun perustettiin vuonna 1877 maamme ensimmäinen lukkari-urkurikoulu, jonka ylemmällä luokalla perehdyttiin erityisesti urkujensoittoon. Vastaavat oppilaitokset perustettiin samoihin aikoihin myös Helsinkiin, Ouluun ja Viipuriin. Lukkari-urkurikoulut muuttuivat – lakkautettua Oulun laitosta lukuun ottamatta – 1900-luvun alkupuolella kirkkomusiikkiopistoiksi. Kaikki kirkkomusiikkiopistot yhdistyivät lopulta Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosastoksi v. 1951. (Pajamo 2001, 10, 11, 25-27.)

Urkujensoittoa opiskeltiin eri puolilla Suomea paikallisten kanttoreiden johdolla. Kirkkomusiikkiosaston johtajaksi tuli vuonna 1959 Harald Andersen, joka kiinnitti huomiota kanttorien koulutuskysymyksiin. Hän toteutti tutkinnonuudistuksen v. 1959 ja 1964. Andersenin mielestä kanttorien koulutusta piti kehittää siten, että se vastaisi paremmin käytännön haasteisiin työelämässä. Kanttorit olivat erityisesti pienemmällä paikkakunnilla merkittäviä pedagogeja niin koulussa kuin musiikkiopistoissakin. Opintoihin lisättiin erilaisia pedagogiikkaopintoja. Kuitenkin vasta seuraavan tutkinnonuudistuksen yhteydessä 1980-luvulla v.1984 Sibelius-Akatemiaan nimitettiin urkupedagogiikan vastuuopettaja. (Pajamo 2001, 33, 34, 41, 63.)

Urkujensoiton aloittaneet opiskelijat ovat perinteisesti olleet jo vähän pidemmällä olleita pianonsoitonopiskelijoita. Oppilaalla toivotaan olevan hallussaan pianonsoiton ja musiikin teorian perusteet. Myös fyysinen koko asettaa omat rajoituksensa, koska aivan pienten lasten jalat eivät yllä jalkiolle. Joissakin oppilaitoksissa oppilailta edellytetään jopa tiettyjä tutkintoja tai soittonäytettä pianonsoitossa. Esimerkiksi Lapin Musiikkiopiston esitteessä todetaan seuraavasti: ”...opiskelun voi aloittaa piano-oppilas, joka on pianonsoitossa tehnyt ylimmän tasosuorituksen eli 3/3-tutkinnon. Urut eivät siis ole musiikkiopistolaisen aloitussoitin. Urkujensoittoa jo osaava voi osoittaa taitonsa soittonäytteellä. Opiskelu edellyttää pituutta niin paljon, että jalat yltävät jalkiolle”

(http://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Koulutus_ja_opiskelu/Taiteenperusopetus/Lapin_musiikkiopisto/Soittimet/Urut.iw3). Kuitenkin naapurimaassa Ruotsissa on kokeiltu esim. Suzuki-metodia menestyksekkäästi urkujensoiton yhteydessä pienten lasten kanssa (Kirkkomusiikki 7/2011, 11.)

Urkuoppilaat ovat musiikkioppilaitoksissa usein pieni vähemmistö. Esimerkiksi lukuvuonna 2011-12 heitä oli neljä Porin Palmgren-konservatoriossa. Kanttori, urkujensoitonopettaja Anne-Marie Grundsten kertoo konservatorion 80-vuotisjulkaisussa, että vähäisin syy oppilaitten pieneen määrään ei suinkaan ole se, että urkujensoitto vaatii opiskelijalta 'todella valtavaa motivaatiota', koska soitinta ei ole kotona, vaan aina pitää mennä kirkkoon harjoittelemaan. Soitin on tullut oppilaille tutuksi esimerkiksi siten, että he ovat tottuneet käymään kirkossa. Porin seurakunnat ovat tukeneet urkujensoiton opiskelua merkittävästi, koska oppilaat voivat harjoitella neljässä eri kirkossa sekä välillä kappeleissakin. Urkujensoiton opiskelu edellyttää oppilaitoksilta paitsi opettajan hankintaa, myös sivuaineen opiskelumahdollisuutta. (Järvinen, J. 2012.)

Itselleni, tyypilliselle musiikkiopiston piano-oppilaalle, urut tulivat instrumenttina tutuksi niin, että kuulin erään vanhemman opiskelijan soittavat Kankaanpään seurakuntakeskuksen pienillä uruilla J.S.Bachin Inventiota. Ihastuin soittimen ääneen välittömästi. Perheeni ei käynyt kirkossa häitä ja hautajaisia lukuun ottamatta, joten sillä tavalla en urkuihin saanut kosketusta. Myöhemmin harmonikansoiton opettajani lainasi minulle urkulevyjä. Hanuristit soittavat usein sovituksia urkuteoksista, joten sain ensikosketusta ohjelmistoon sitä kautta. Lukion jälkeisenä kesänä menin kesätöihin kanttoriksi. Sitä kautta tuli ensin soitin tutuksi, ja loppuen lopuksi pääainekin vaihtui Sibelius-Akatemiassa uruiksi.

Jos ajatellaan lapsen normaalia liikkumismaailmaa, niin jo pelkästään pianonsoitto vaatii hyvin pitkälle vietyä koordinaatiota ja motoriikan hallintaa. Soittoasento ja sen ylläpitäminen vaativat kehittyntä asennonhallintaa. Käsien karkea- ja hienomotoristen toimintojen yhdistelmät edellyttävät puolestaan hyvää koordinaatiota. (Junttu 2010, 144.) Urkujensoitto on vielä astetta vaativampaa, koska siinä vaaditaan käsien ja jalkojen samanaikaista hallintaa. Soittoasento vaatii myös erityisen hyvää tasapainonhallintaa, koska soittajan painopiste lepää neljän liikkuvan raajan varassa. Tasapainopiste vaihtelee myös sen mukaan, mitä sormioita käytetään.

Tänä päivänä urkujensoiton opetusta annetaan useissa musiikkioppilaitoksissa

eri puolilla Suomea. Opettajat ovat edelleen useimmiten kanttoreita, jotka ovat urkuopintojensa ohessa tehneet pedagogiikkaopintoja. Hiippakuntasihteeri Kati Pirttimaa toteaa kuitenkin Kirkkomusiikki -lehdessä, että musiikkioppilaitokset eivät kovin aktiivisesti tarjoa mahdollisuutta urkujensoiton opiskeluun, mutta opiskeluun on usein järjestetty mahdollisuus, jos joku oppilas on ollut asiasta kiinnostunut. (Kirkkomusiikki 7/2011, 11.) Suomen musiikkioppilaitosten liitto ja Suomen evankelisluterilaisen kirkon kanttorikoulutustoimikunta ovat olleet kuitenkin huolissaan urkujensoiton opiskelun tulevaisuudesta Suomessa. Kyseiset tahot ovat aloittaneet v. 2012 Urku auki -hankkeen urkujensoitonopiskelun edistämiseksi musiikkioppilaitoksissa.

6 URKU AUKI!

Urku auki -hankkeen lähtökohtana on ollut se, että urkujensoiton opetuksen järjestäminen on kuulunut perinteisesti musiikkioppilaitosten tehtäviin, mutta urkujensoiton opetusta tarjotaan musiikkioppilaitoksissa satunnaisesti ja yhteistyö musiikkioppilaitosten ja seurakuntien välillä on kirjavaa. Hankkeen tavoitteena on mm. lisätä mahdollisuuksia urkujensoiton opiskeluun ja soittimeen tutustumiseen musiikkioppilaitoksissa, luoda mielikuva uruista mielenkiintoisena ja monipuolisena soittimena, poistaa mahdollisia esteitä urkujensoitonopiskelun tieltä ja vahvistaa seurakuntien ja musiikkioppilaitosten yhteistyötä. Hanke tekee kirkkomusiikin opintoja ja kanttorin työtä tunnetuksi musiikkioppilaitoksissa. ([http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/1346DDA7C203CFE8C22577050028874F/\\$FILE/Kanttorikoulutustoimikunnan%20toimintasuunnitelma%202012.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/1346DDA7C203CFE8C22577050028874F/$FILE/Kanttorikoulutustoimikunnan%20toimintasuunnitelma%202012.pdf))

Hankkeen toteuttaa Suomen Musiikkioppilaitosten liitto ja Kirkkohallituksen kanttorikoulutustoimikunta yhteistyössä Sibelius-Akatemian, Turun, Oulun, Porvoon ja hiippakuntien kanssa. Tavoitteena on myös saada lisää urkupedagogeja ja tuottaa pedagogista materiaalia erityisesti alakouluikäisille. Lisäksi tuotetaan opetuspaketti musiikkiopistojen pianonsoiton opiskelijoille urkuihin tutustumista varten. Vapaan säestyksen ja improvisaation opiskeluun uruilla kannustetaan. Paraisilla, Helsingissä ja Oulussa järjestetään lasten urkujensoittokurssit. Paraisten kurssilla on myös opettajille suunnattu koulutuspäivä. (<http://prezi.com/7mcvuyovyazq/urku-auki.>) Urkurakentamo Veikko Virtanen rakentaa kurssia varten Paraisten kirkon soittimeen lasten jalkion, jotta pienimpienkin soittajien jalat yltää jalkiolle. (Kirkkomusiikki 8/2011, 29.)

7 URKUJENSOITTO UUDEKSI OPETUSAINEEKSI

Kun opiskelin urkopedagogiikkaa Sibelius-Akatemiassa, pedagogiikkaoppilaani olivat ammattiopiskelijoita, jotka opiskelivat urkujensoittoa sivuaineenaan. Myöhemmin minulla on ollut urkujensoitossa yksityisoppilaita. Kaikkia tähänastiset oppilaani ovat olleet iältään nuoria aikuisia, joten kokemusta lasten urkujensoiton opetuksesta minulla ei ole.

Kankaanpään Musiikkiopistossa urkujensoiton opetusta on annettu vuosina 1967-1976. Vv. 1967-1968 opettajana toimi Honkajoen kanttori Marjatta Ylinen ja vuodesta 1968 alkaen Kankaanpään seurakunnan kanttori Toivo Lankinen. Tämän jälkeen urkujensoiton opetus on loppunut. (Piippo-Fair 2005, 15.) Tiedossani on, että vuosien varrella on ollut joitakin urkujensoitosta kiinnostuneita oppilaita, mutta innostus on lopahtanut piano-opettajien vastustukseen! Keijo Vättö, joka työskenteli 1990-luvulla Kankaanpään seurakunnassa kanttorina, kertoi, että joillakin pianopedagogeilla oli sellainen käsitys, että urkujensoitto pilaa oppilaiden pianonsoittotekniikan. Niinpä urkujensoitto tylästi kiellettiin oppilailta. Itselläni on asiasta aivan päinvastainen mielipide: molemmat soittimet täydentävät toisiaan. Tästä asiasta on musiikin historiassa ja tässäkin ajassa muutenkin näyttöä. Esimerkkeinä voidaan mainita vaikkapa suomalaisen musiikkielämän nimiä: Oskar Merikanto, Tapani Valsta ja Risto Lauriala.

Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston hakijamäärät ovat olleet pitkään laskussa. Osasyynä saattaa olla se, että jossain vaiheessa osaston pääsykokeissa vaadittiin näyte urkujensoitosta. Kun itse hakeuduin pääsykokeisiin 1980-luvun lopulla, ainoastaan pianonäyte oli pakollinen. Urkujensoiton näyte oli vapaaehtoinen, ja se vaikutti loppupisteytykseen ainoastaan korottavasti.

Nykyään urkujensoitonäyte on taas vapaaehtoinen. (<http://www.siba.fi/valintaopas>) Joillakin paikkakunnilla urkujensoiton opetusta ei ole ollut lainkaan tarjolla, joten soittimen opiskelu on ollut käytännöllisesti katsoen mahdotonta.

Tavoitteena on siis nyt, että ainakin kaksi opiskelijaa aloittaa urkujensoiton

opiskelun syksyllä 2012. Kankaanpään seurakunta on antanut luvan urkujen opetus- ja harjoituskäyttöön. Oppilasrekrytointi tapahtuu kevään 2012 aikana. Urkujensoittoa tarjotaan ensisijaisesti sivuaineeksi pianisteille. Heille tarjotaan myös tutustumisjaksoa vanhan musiikin kosketinsoittimiin, cembaloon ja urkuihin lyhyemmäksi periodiksi, esim. syyslomasta joulun tai joulusta hiihtolomaan. Pianonsoiton opiskelijat käyvät luokittain kevään 2012 aikana tutustumassa urkuihin. Tärkeää on, että kaikki saavat itse kokeilla soitinta. Pääsiäisviikolla pidän omien oppilaitteni kanssa konsertin Kankaanpään kirkossa, jossa itse soitan urkuja ja teen omalta osaltani soitinta tunnetuksi. Kesällä osallistun Urku auki -hankkeen opetuspäivään Paraisilla. Syksyllä on sitten opetuksen aika.

8 YHTEENVETO

Urku auki! -hanke tarttuu ajankohtaiseen asiaan: urkujensoittotaitoisista muusikoista on puutetta. Kirkkomuusikoiden virkoihin ei – kasvukeskuksia lukuun ottamatta – ole ollenkaan niin suurta tungosta kuin esimerkiksi orkesterimuusikoiden tai musiikkipedagogien paikkoihin. Ongelmana saattaa olla se, että urkujensoittotaidon hankkimista pidetään niin haasteellisena, ettei koulutukseen uskalleta hakeutua. Myös työajat ovat epäkiitolliset. Kuitenkin kirkkomuusikon työ tarjoaa mielenkiintoisen ja erittäin monipuolisen muusikon työn. Urkujensoittotaitoiselle nuorelle on tarjolla taskurahoja erilaisista kanttorin sijaisuuksista aina yksittäisistä kirkollisista toimituksista lomaturauksiin.

Pianonsoitonopiskelijoille tutustuminen vanhoihin kosketinsoittimiin avaa uuden ja syvemmän maailman esimerkiksi barokkimusiikkiin ja sen tyylliseikkoihin. Musiikki avautuu sille ominaisella soittimella aivan eri tavalla. Joillekin pianisteille urkujensoiton tekniikka on auttanut löytämään esimerkiksi pianonsoitossakin erittäin tärkeää käsien rentoutta. Urkuja kannattaisi musiikkioppilaitoksissa kokeilla rohkeasti myös ensisoittimena Ruotsin tapaan. Tarvittava koordinaatio saattaisi olla helpommin saavutettavissa, kun harjoittelu aloitettaisiin nuorempana. Urkujen kevyempi kosketus saattaa lapselle olla alkuun helpompi. Lapsille tarkoitettuja jalkioita ei valitettavasti ainakaan vielä ole laajemmin käytettävissä, joten jalkojen ylettyminen jalkiolle on toistaiseksi kriteeri urkujensoiton aloittamiselle.

Toivon, että urkujensoiton opiskelu vakiinnuttaa paikkansa Kankaanpään Musiikkiopistossa ja tuo urkumusiikille paitsi uusia soittajia, myös uusia kuulijoita ja ystäviä.

LÄHTEET

Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita. Joensuun yliopisto.

Grundsten, Anne-Marie. 2012. Haastattelu kirjassa Järvinen, J. Musiikin riemua 80 vuotta. Palmgren-konservatorio. AllOne Print Oy Plusprint. Pori.

Haapasalo, J. et al. 2004. Kirkkomusiikki. Edita Prima Oy. Helsinki.

Junttu, K. 2010. Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla. György Kurtágin Játékok-kokoelman inspiroima pedagoginen näkökulma pianonsoiton alkuopetukseen. Sibelius-Akatemia. Helsinki.

Kankaanpään Musiikkiopiston strategia 2012-2020.

Keijo Vätön haastattelu 17.2.2012.

Kirkkomusiikki 7/2011, s. 11.

Kirkkomusiikki 8/2011, s. 29.

Pajamo, R. 2001. Kirkkomusiikin osasto 50 vuotta. Sibelius-Akatemia. Vammala.

Piippo-Fair, H. 2005. Yhtä soittoa. 40 vuotta Kankaanpään musiikkiopiston Tuki ry:n historiaa. Kankaanpään Musiikkiopiston tuki ry. Satakunnan Painotuote.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Opetushallitus 2002. Edita Prima Oy. Helsinki.

<http://prezi.com/7mcvuyovyazq/urku-auki> viitattu 22.2.2012

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/1346DDA7C203CFE8C22577050028874F/\\$FILE/Kanttorikoulutustoimikunnan%20toimintasuunnitelma%202012.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/1346DDA7C203CFE8C22577050028874F/$FILE/Kanttorikoulutustoimikunnan%20toimintasuunnitelma%202012.pdf)
viitattu 21.2.2012

<http://www.kankaanpaa.fi/sivistyskeskus/html/fi/musiikkiopisto/html> viitattu
21.2.2012

http://www.rovaniemi.fi/suomeksi/Palveluhakemisto/Koulutus_ja_opiskelu/Taiteenperusopetus/Lapin_musiikkiopisto/Soittimet/Urut.iw3 viitattu 22.2.2012

<http://www.siba.fi/valintaopas> viitattu 22.2.2012